

วิทยาลัยการดนตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา

College of
Music
BANSOMDEJCHADPRAYA RAJABHAT UNIVERSITY



วารสารดนตรี บ้านสมเด็จฯ

Bansomdej Music Journal



ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2566

ISSN : 2985 - 2692 (Print)
ISSN : 2985 - 0622 (Online)

วารสารดนตรีบ้านสมเด็จเจ้า

Bansomdej Music Journal

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2566

ISSN : 2985-2692 (Print) ISSN : 2985-0622 (Online)

วารสารดนตรีบ้านสมเด็จเจ้า เป็นวารสารที่รวบรวมผลงานทางวิชาการ งานวิจัย และนวัตกรรมในศาสตร์และศิลป์ทางดนตรี เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ เผยแพร่องค์ความรู้ ความคิด และทัศนะ รวมถึงความเคลื่อนไหวทางดนตรีในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งบทความที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ได้รับการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการและผ่านการตรวจคุณภาพของบทความโดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ (Peer Reviewer) ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกจากหลากหลายสถาบันอย่างน้อย 3 คน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการทางด้านดนตรี
2. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการวิจัย และการพัฒนาองค์ความรู้ในวงการศึกษาทางด้านดนตรี
3. เพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าข้อมูล และแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านดนตรี

ขอบเขตของบทความ

บทความที่เกี่ยวข้องกับดนตรี ได้แก่ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความสร้างสรรค์ บทความปริทัศน์ บทความวิจารณ์หนังสือ และบทความอื่น ๆ

กำหนดตีพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

ผลิตโดย	วิทยาลัยการดนตรี
พิมพ์ครั้งที่ 1	ธันวาคม 2566 จำนวน 200 เล่ม
พิมพ์ที่	ท.จ.ก.วรานนท์ เอ็นเตอร์ไพรส์
เจ้าของ	วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 1061 ซอยอิสรภาพ 15 ถนนอิสรภาพ แขวงทิวศุภวิถี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600 โทรศัพท์ 02 – 473-7000 ต่อ 2304 https://so13.tci-thaijo.org/index.php/MusBSRU อีเมล musicjournal.bsru@gmail.com
ออกแบบหน้าปก	อาจารย์เนธิดา สุวรรณวงศ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา

ภาพปก : กลองยาว จากเครื่องดนตรีชุด ‘เครื่องมอญร้อยปี’ เครื่องดนตรีชุดเดียวกัน ยังประกอบด้วย ฆ้องมอญที่ออกแบบส่วนหัวและท้ายวงฆ้องทั้ง 4 โค้ง เป็นตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์ รางระนาดเอก-รางระนาดทุ้ม รางระนาดเอกเหล็ก-รางระนาดทุ้มเหล็ก เครื่องหนัง ได้แก่ ตะโพนไทย ตะโพนมอญ-เปิงมางคอก กลองตุ้ม-โพนชาตรี กลองแขก กระจำโหม่งที่แกะอักษร ‘สังเกตุการณ์สังคีต’ และกลองไม้เก็บเครื่องประกอบจังหวะ-อุปกรณ์ไม้ตี

วารสารดนตรีบ้านสมเด็จเจ้า

Bansomdej Music Journal

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2566

ที่ปรึกษา

ผศ.ดร.ลินดา	เกณท์มา
ศ.ดร.วิโพธิ์	วัฒนานิมิตกุล

บรรณาธิการ

รศ.ดร.สุพัตรา	วิไลลักษณ์
---------------	------------

กองบรรณาธิการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.ยุทธนา	ฉัพพรรณรัตน์
--------------	--------------

มหาวิทยาลัยมหิดล

รศ.ดร.ณรงค์ชัย	ปิฎกรัษฎ์
----------------	-----------

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดร.นิพัทธ์	กาญจนะหุต
------------	-----------

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ศ.ดร.เฉลิมศักดิ์	พิกุลศรี
------------------	----------

มหาวิทยาลัยรังสิต

ศ.ดร.วิบูลย์	ตระกูลฮั่น
--------------	------------

มหาวิทยาลัยบูรพา

ผศ.ดร.จันทนา	คชประเสริฐ
--------------	------------

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

รศ.อรรธรณ	บรรจงศิลป์
-----------	------------

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้า

ฟ้าพระยา

ผศ.ดร.สุขนิษฐ์	สะสมสิน
ผศ.ดร.วรินทร์	สีเสียดงาม
ผศ.ดร.เชาว์มนัส	ประภักดี

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.ยุทธนา	ฉัพพรรณรัตน์
ดร.สยา	ทันตะเวช

มหาวิทยาลัยมหิดล

รศ.ดร.ณรงค์ชัย	ปิฎกรัษฎ์
ผศ.ดร.อนรรฆ	จรรย์ยานนท์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รศ.ดร.อัศนี	เปลี่ยนศรี
-------------	------------

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ศ.ดร.เฉลิมศักดิ์	พิกุลศรี
ผศ.ดร.พงษ์พิทยา	สัพโส
ผศ.ดร.พรพรรณ	แก่นอำพรพันธ์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผศ.ดร.ประพันธ์ศักดิ์	พุ่มอินทร์
----------------------	------------

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผศ.ดร.วิชัย	บุญรอด
-------------	--------

มหาวิทยาลัยพายัพ

ดร.จักรพันธ์	ชัยยะ
--------------	-------

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

รศ.อรรธรณ	บรรจงศิลป์
-----------	------------

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ดร.อรอุษา	หนองตรุด
-----------	----------

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

รศ.พัชรกรณ	เอื้อจิตรเมศ
ผศ.กฤตชัยพัฒน์	เอื้อจิตรเมศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผศ.อดิวัชร	พนาพงศ์ไพศาล
------------	--------------

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรี

รศ.ดร.โกวิทย์	ชั้นศิริ
---------------	----------

สารบัญ

บทความวิจัย

การถ่ายทอดบทเพลงมอญ สำนักหม่อมหลวงสุรวัฑ สวัสดิกุล กรณีศึกษา ครูทัศนัย พิณพาทย์	1
Knowledge Transmission of Mon Songs in M.L. Surak Sawaddikul's School : A Case Study of Master Tassanai Pinpat สุรพงษ์ บ้านไกรทอง	
กลวิธีการขับร้องของครูพัฒน์ พร้อมสมบัติ ในบทละครเรื่องเงาะป่า บทพระราชนิพนธ์ ในรัชกาลที่ 5 ตามแบบฉบับของเจ้าจอมหม่อมราชวงศ์สดับ ลดาวัลย์	17
The Vocal Techniques of Patanee Promsombat in Ngo Pa The Royal Dramatic Text Written by King Rama V based on the Vocal Style of Chao Chom Mom Rajawongse Sadap Ladawan สุพัตรา ไพพิเชษฐ นพคุณ สุดประเสริฐ และสุพรรณิ เหลือบุญชู	
การพัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อส่งเสริมทักษะทางดนตรีสำหรับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ในรายวิชาดนตรีปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมหิตล วิทยานุสรณ์	35
Development of Digital Media to Promote Musical Skills for Online Teaching and Learning in the Music Performance Course for Grade 11 Students of Mahidol Wittayanusorn School ชัยนันท์ วันอินทร์	
การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กออทิสติกด้วยการจัดการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมดนตรี ตามแนวคิดของ คาร์ล ออร์ฟ	49
The Development of Creativity in Children with Autism Through Learning Management Using Carl Orff Conceptual Music Activities อัญชลี บุญจันทิก กิตติศักดิ์ เสียงดี กนกวรรณ รัตนศรีสุข และปัญชลีย์ รัตนสิงห์ขรณ์	
ทักษะทางการเงินและความวิตกกังวลทางการเงินของครูดนตรีอิสระในโรงเรียนเอกชนนอก ระบบ จังหวัดกรุงเทพมหานคร	65
Financial Literacy and Financial Anxiety of Independent Music Teachers in Non- Formal Private Schools in Bangkok เกื้อกุล ตรีพูนผล สยา ทันตะเวช และดนินญา อุทัยสุข	
การขับร้องเพลงไทยสากลโดยใช้แนวเสียงสำเนียงไทย	83
Singing Contemporary Thai Songs by Using Thai accent ชัยพฤกษ์ เมฆรา	

การถ่ายทอดบทเพลงมอญ สำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล
กรณีศึกษา ครูทัศนัย พินพาทย

Knowledge Transmission of Mon Songs in M.L. Surak
Sawaddikul's School : A Case Study of Master Tassanai Pinpat

สุรพงษ์ บ้านไกรทอง^{*1}

Surapong Bankrithong^{*1}

บทคัดย่อ

การถ่ายทอดบทเพลงมอญ สำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล กรณีศึกษา ครูทัศนัย พินพาทยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การถ่ายทอดบทเพลงมอญ สำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุลกรณีศึกษา ครูทัศนัย พินพาทย และบันทึกภาพ เสียงและโน้ตทำนองหลักเพลงมอญ สำนักหม่อมหลวง สุรักษ์ สวัสดิกุล กรณีศึกษา ครูทัศนัย พินพาทย

สำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล ด้านประวัติศาสตร์เป็นสำนักที่มีความโดดเด่นในเรื่องบทเพลงมอญ โดยได้ถ่ายทอดบทเพลงเหล่านี้ให้แก่ครูทัศนัย พินพาทย ซึ่งเป็นลูกศิษย์ที่อาศัยอยู่ที่บ้านเดียวกัน ผลการวิจัยพบว่ามีวิธีการสอน แบบมุขปาฐะ มีขั้นตอนการสอนอย่างเป็นรูปแบบ มีบรรยากาศการเรียนการสอนที่ สอดแทรกจิตวิทยา มีการวัดประเมินผลโดยการทดสอบและการปลูกฝังคุณธรรมใน เวลาที่สอน มีเอกลักษณ์ในการสอนได้แก่ รูปแบบการถ่ายทอดเอกลักษณ์มีอ้อม มอญ เอกลักษณ์การปลูกฝังความกตัญญูของสำนัก และวิธีการสอนแบบ “พ่อสอนลูก”

บทเพลงมอญที่บันทึกภาพ เสียงและโน้ตเพลงในครั้งนี้ประกอบด้วย บทเพลง 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มเพลงสำหรับรำผีหรือรำสามภาค จำนวน 4 เพลง 2) กลุ่มเพลงมอญรำ จำนวน 14 เพลง 3) กลุ่มเพลงสำหรับการประโคมและเพลง

* corresponding author, email: Surapongthaimusic@gmail.com

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาดนตรีไทย วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

¹ Asst.Prof.Dr., Thai Music Department, College of Music, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

พิธีกรรม จำนวน 5 เพลง 4) กลุ่มเพลงบรรเลง จำนวน 7 เพลง และ 5) เพลงสำหรับการแสดง จำนวน 1 เพลง รวมทั้งสิ้น 31 บทเพลง

คำสำคัญ : บทเพลงมอญ / หม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล / ทศนัย พิณพาทย์

Abstract

Knowledge Transmission of Mon Songs in M.L. Sawaddikul's School: A Case Study of Master Tassanai Pinpat is a qualitative research which aims to explore the transmission methods of music knowledge passed on to Master Tassanai Pinpat and to record the audiovisual clip and notes of the main melody of Mon songs in M.L. Surak Sawaddikul's School.

M.L. Surak Sawaddikul's School has distinctive characteristics of Mon songs. This school passed on the knowledge of the songs to Master Tassanai Pinpat who was a student living in the school. It is found that the knowledge transmission method used in the school was oral tradition which involves a unique melody of Gong Mon, unique ways to nurture gratitude in the school, and father teaching method.

The Mon songs of which pictures, sounds, and notes were recorded consisted of 5 groups: 1) 4 songs for *Rum Phee* or *Rum Sam That*, 2) 14 songs of *Pleng Mon Rum*, 3) 5 songs for overture and ritual music, 4) 7 songs of instrumental music, and 5) 1 song for performance which are 31 songs in total.

Keywords: Mon Songs / M.L. Surak Sawaddikul / Tassanai Pinpat

บทนำ

บทเพลงมอญ คือบทเพลงที่ได้รับการสืบทอดทำนองเพลงมาจากมอญ โดยมีชื่อเรียกเป็นภาษามอญ ใช้บรรเลงทั้งในงานมงคล งานอวมงคล งานพิธีหรือประกอบการเล่นของคนมอญ สามารถบรรเลงได้โดยวงปี่พาทย์มอญ (วีระ พันธุ์เสือ, 2558: 110) บทเพลงมอญสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภทได้แก่ ประเภทที่ 1 บทเพลงบรรเลงทั่วไป เช่นเพลงตับมอญกละ เพลงมอญยาดเล็

เป็นเพลงที่มีจังหวะหน้าทับเรียบ ๆ เหมาะที่จะใช้บรรเลงหรือประกอบการขับร้องประเภทที่ 2 บทเพลงเพื่อการประโคม ซึ่งมีหน้าทับแตกต่างออกไป แบ่งออกเป็นบทเพลงที่ใช้ในงานศพ เช่น เพลงยกศพ เพลงเชิญผี เพลงประจำวัด เพลงประจำบ้าน บทเพลงที่เกี่ยวข้องกับพิธีสงฆ์ เช่น เพลงเร้ามอญ เพลงพระฉันทมอญ บทเพลงบรรเลง เช่น เพลงชุดย่าเที่ยง เพลงร่ำมอญ หรือภาษามอญเรียกว่า “ปั๋วเปี้ยวเป็น” (สุรักษ์ สวัสดิกุล, 2542: 40) ซึ่งปัจจุบันการร่ำมอญ หรือมอญรำนั้น หายหายากมากทำให้บทเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรมและการแสดงเหล่านี้หาฟังยาก อีกทั้งเมื่อไม่มีงาน ไม่มีผู้ว่าจ้างนักดนตรีก็ไม่มีการถ่ายทอดบทเพลงเหล่านี้ ทำให้บทเพลงมีความเสี่ยงที่จะสูญหายไปผู้สืบทอด แต่ปัจจุบันพบว่าม้านักดนตรีต่าง ๆ ที่เก็บรวบรวมความรู้บทเพลงมอญไว้ เช่น สำนักพายโกศล สำนักการสังคีต กรมศิลปากร สำนักดนตรีเจริญ และที่มีชื่อเสียงด้านบทเพลงมอญที่สำคัญคือ สำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล

หม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล เป็นบุตรชายคนเดียวของ หม่อมราชวงศ์สุนชาติ สวัสดิกุลกับท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา เกิดเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2479 ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2542 หม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุลได้ศึกษาเล่าเรียนดนตรีไทยจากสำนักดุริยประณีต (บ้านบางลำพู) และศึกษาบทเพลงมอญจากชุมชนมอญหลายชุมชน เช่น ชุมชนมอญปากลัด ชุมชนมอญปากเกร็ด ชุมชนมอญพระประแดง (สมโรจน์ สวัสดิกุล, 2542: 5) ได้ศึกษาบทเพลงต่าง ๆ รวมถึงสามารถพูดภาษามอญและเรียนรู้วัฒนธรรมมอญอย่างลึกซึ้ง ความรู้เกี่ยวกับบทเพลงมอญของหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุลเป็นที่ยอมรับในวงการดนตรีจนมีสมญาเป็นที่รู้จักว่า “หม่อมตู่ครูเพลงมอญ” หรือ “ตู่เพลงมอญเคลื่อนที่”

หม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล ได้ถ่ายทอดบทเพลงมอญที่ได้ศึกษาเล่าเรียนให้แก่ลูกศิษย์หลายท่าน ศิษย์ที่สำคัญได้แก่ ครูสมชาย ดุริยประณีต ซึ่งได้เรียนบทเพลงมอญไว้มากมายและได้รับการยอมรับในวงการดนตรีไทยว่า “หมัดฆ้องมอญ” ปัจจุบันครูสมชาย ดุริยประณีตเสียชีวิตไปพร้อมกับองค์ความรู้บทเพลงมอญจำนวนมากที่ยังไม่ได้ถ่ายทอดให้กับผู้ใด ทำให้สถานะของบทเพลงมอญที่รวบรวมจากชุมชนมอญต่าง ๆ ในสำนักของหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล กำลังเผชิญต่อความเสี่ยงที่จะสูญหายในชั้นวิกฤต อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังมีครูดนตรีไทยอีกผู้หนึ่งที่ยังเก็บองค์ความรู้บทเพลงมอญในสำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล คือ ครูทัศนัย พิณพาทย์ ซึ่งเป็นลูกศิษย์ที่มีความใกล้ชิดกับหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล

เนื่องจากอาศัยอยู่บ้านเดียวกับหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล และได้รับการเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน มอบวิชาความรู้ดูบุตรชายคนหนึ่ง บทเพลงมอญสำหรับนี้ในวงการดนตรีไทยทราบกันว่า เป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างมากสำหรับลูกศิษย์ในสำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล เนื่องจากหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุลต้องมานะ พยายามไปฝากตัวรำเรียนจากชุมชนและบ้านดนตรีต่าง ๆ ด้วยระยะเวลายาวนาน กว่าที่จะเป็นที่ยอมรับนับถือไว้นั้นเชื่อใจและได้รับมอบวิชาความรู้ต่าง ๆ

ครูทัศนัย พิณพาทย์ เป็นบุตรของครูประสงค์ พิณพาทย์กับครูทัศนีย์ คุริยประณีต เกิดเมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ.2500 ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่บ้านพักจังหวัดอุทัยธานี เป็นอาจารย์พิเศษอยู่ที่โรงเรียนอุทัยวิทยาคม โรงเรียนพระสุทธมยานเถระวิทยา จังหวัดอุทัยธานี ได้ศึกษาเล่าเรียนดนตรีไทยจากครูดนตรีไทยหลายท่าน เช่น ครูสอน วงฆ้อง หม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล ครูเชื้อ ดนตรีรส ศิลปินแห่งชาติ เป็นต้น ทั้งยังได้รับการถ่ายทอดบทเพลงมอญสำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล ซึ่งเป็นคลังเพลงมอญที่รวบรวมจากชุมชนมอญหลายชุมชน ครูทัศนัย พิณพาทย์ ได้ศึกษาเล่าเรียนและจดจำบทเพลงได้ทั้งหมด แต่ยังไม่มีการถ่ายทอดให้ลูกศิษย์ จนครบถ้วนอย่างเป็นกิจลักษณะ และยังไม่เคยมีการบันทึกเสียง บันทึกโน้ตบทเพลงมอญชุดนี้อย่างครบถ้วนไว้ที่ใดเลย เนื่องจากครูทัศนัย พิณพาทย์ได้รับคำสั่งเสียจากหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุลให้เก็บรักษาไว้ และมอบให้แก่ผู้ที่สมควรเท่านั้น

จากความสำคัญและความเสี่ยงต่อการสูญหายของมรดกทางภูมิปัญญาของชาติที่ควรรักษาไว้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิธีการถ่ายทอดบทเพลงมอญสำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล โดยเก็บข้อมูลองค์ความรู้และวิธีการ ขั้นตอนการถ่ายทอดจากครูทัศนัย พิณพาทย์ รวมถึงทำการบันทึก จัดเก็บข้อมูลการบรรเลงทำนองหลักบทเพลงมอญสำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล โดยครูทัศนัย พิณพาทย์ เป็นผู้บรรเลงฆ้องมอญวงใหญ่ และบันทึกโน้ตเพลงเพื่อรักษา เผยแพร่ และจัดเก็บเป็นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อใช้ในการพัฒนา สร้างสรรค์ผลงานทั้งในระดับชุมชน ระดับสังคม ระดับประเทศต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการถ่ายทอดบทเพลงมอญ สำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล กรณีศึกษา ครูทัศนัย พิณพาทย์
2. เพื่อบันทึกภาพ เสียงและโน้ตทำนองหลักเพลงมอญ สำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล กรณีศึกษา ครูทัศนัย พิณพาทย์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลวิธีการถ่ายทอดบทเพลงมอญ สำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาต่อยอด พัฒนาการเรียนการสอนบทเพลงมอญ รวมถึงการเรียนการสอนดนตรีไทยในอนาคต

2. องค์ความรู้บทเพลงมอญ สำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล ที่เก็บรักษาโดยครุฑศันย์ พิณพาทย์ ได้รับการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และบันทึกทำนองหลักเป็นภาพเคลื่อนไหว เป็นทุนทางวัฒนธรรมในการสร้างสรรค์ต่อยอด

ขอบเขตของการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาวิธีการถ่ายทอดและจัดเก็บองค์ความรู้บทเพลงมอญที่หม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุลถ่ายทอดโดยตรงให้แก่ครุฑศันย์ พิณพาทย์

2. บทเพลงมอญ ในแต่ละบทเพลงจะมีประเด็นในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล 4 ประเด็นได้แก่

ประเด็นที่ 1 ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ เกร็ดประวัติและวรรณคดีดนตรีของบทเพลง

ประเด็นที่ 2 ความรู้ด้านทฤษฎีดนตรีที่เกี่ยวข้อง เช่น บันไดเสียง ลักษณะทำนอง จังหวะหน้าทับ สังคี่ลักษณะเด่นของบทเพลง

ประเด็นที่ 3 ความรู้ด้านวิธีการบรรเลง กลวิธีการบรรเลงและโอกาสการนำบทเพลงไปใช้

ประเด็นที่ 4 วิธีการถ่ายทอดบทเพลงของครุฑศันย์ พิณพาทย์ ซึ่งจะกล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ วิธีการถ่ายทอด ขั้นตอนการถ่ายทอด บรรยากาศการถ่ายทอด การวัดและประเมินผล การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และเกร็ดประวัติระหว่างการถ่ายทอด

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คือ ครุฑศันย์ พิณพาทย์ โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ ผู้ที่ได้ศึกษาเพลงมอญจากหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุลทั้งหมด และผู้ให้ข้อมูลสามารถยุติการวิจัยได้ตลอดระยะเวลาการวิจัยหากไม่ต้องการให้ข้อมูล

สถานที่ ทำการวิจัย ได้แก่

1. บ้านพักครุฑศันย์ พิณพาทย์ อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี
2. โรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี

3. ห้องบันทึกเสียง มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. **ขั้นทบทวนวรรณกรรม** ทบทวนวรรณกรรมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งแหล่งข้อมูลห้องสมุดและแหล่งข้อมูลดิจิทัล แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1.1 เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดทางดนตรี

1.2 เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงมอญ

1.3 เอกสารเกี่ยวกับครูทัศนัย พิณพาทย์

1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. **ขั้นสร้างเครื่องมือ** สร้างแบบสัมภาษณ์โดยการสร้างคำถามจากจุดประสงค์และขอบเขตของการวิจัย โดยผ่านการตรวจความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญ

3. **ขั้นเก็บข้อมูล** ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยแบ่งเป็น 3 ส่วนได้แก่

3.1 **ขั้นเก็บข้อมูลสัมภาษณ์** เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์ครูทัศนัย พิณพาทย์ เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ข้อมูลบทเพลงมอญต่าง ๆ ข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ วรรณคดี รวมถึงข้อมูลเชิงทฤษฎีดนตรีที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงมอญ

3.2 **ขั้นเก็บข้อมูลการถ่ายทอด** เก็บข้อมูลโดยวิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยเป็นผู้รับการถ่ายทอดบทเพลงมอญโดยตรงจากครูทัศนัย พิณพาทย์ พร้อมทั้งติดตามภาคสนามเมื่อครูทัศนัย พิณพาทย์ไปบรรเลงบทเพลงมอญที่ต่าง ๆ

3.3 **ขั้นเก็บข้อมูลบันทึกภาพและเสียง** เก็บข้อมูลโดยการบันทึกภาพและเสียง การบรรเลงบทเพลงมอญ สำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุลโดยครูทัศนัย พิณพาทย์ บรรเลงทำนองหลักของบทเพลงด้วยฆ้องมอญวงใหญ่ จากนั้นไฟล์ภาพและเสียงไปถอดเป็นโน้ตเพลง

4. **ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล** วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลการถ่ายทอดบทเพลงมอญของครูทัศนัย พิณพาทย์ตามจุดประสงค์และขอบเขตที่ตั้งไว้

5. **ขั้นตรวจสอบข้อมูล** นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์การถ่ายทอด ไฟล์ภาพและเสียง โน้ตเพลง ให้ครูทัศนัย พิณพาทย์ตรวจสอบความถูกต้องและนำมา

แก้ไข ปรับปรุง และตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องของผลการวิจัยด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Methods)

6. นำเสนอข้อมูล นำเสนอข้อมูลในรูปแบบรูปเล่มและไฟล์ภาพและเสียง

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เป็นการศึกษาการถ่ายทอดบทเพลงมอญ สำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล กรณีศึกษา ครูทัศนีย์ พิณพาทย์ โดยมีผลการวิจัยพบว่า บทเพลงสำคัญที่ครูทัศนีย์พิณพาทย์ได้รับการถ่ายทอดจากหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล และได้รับคำสั่งให้เก็บรักษาไว้ ให้ถ่ายทอดแต่เฉพาะสายเลือดหรือลูกศิษย์ที่มีพฤติกรรมที่ดี เพียบพร้อมทั้งวิญญู คุณวุฒิ ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มของบทเพลงตามโอกาสการใช้งานและความสำคัญของบทเพลงตามที่หม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุลได้ถ่ายทอดไว้ เป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มเพลงสำหรับรำผี หรือรำสามภาค กลุ่มที่ 2 กลุ่มเพลงมอญรำ กลุ่มที่ 3 กลุ่มเพลงสำหรับการประโคมและเพลงพิธีกรรม กลุ่มที่ 4 กลุ่มเพลงบรรเลง กลุ่มที่ 5 เพลงสำหรับการแสดง

โดยบทเพลงกลุ่มที่ 1 และ 2 นั้น เป็นกลุ่มเพลงสำหรับพิธีกรรม แต่เนื่องจากหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุลหวงเพลง 2 กลุ่มนี้มาก จึงได้จำแนกออกมาเป็นกลุ่มเพลงเฉพาะ ซึ่งในการบันทึกเสียงนั้น เพลงในกลุ่มที่ 1 มีการบันทึกมื่อตะโพนมอญไว้ด้วย เพลงแต่ละกลุ่มมีรายละเอียดตามขอบเขตการวิจัย ในประเด็นที่ 1-3 ดังนี้ ประเด็นที่ 1 ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ เกร็ดประวัติและวรรณคดีดนตรีของบทเพลง ประเด็นที่ 2 ความรู้ด้านทฤษฎีดนตรีที่เกี่ยวข้อง เช่น บันไดเสียง ลักษณะทำนอง จังหวะหน้าทับ สังคีตลักษณ์ จุดเด่นของบทเพลง ประเด็นที่ 3 ความรู้ด้านวิธีการบรรเลง กลวิธีการบรรเลงและโอกาสการนำบทเพลงไปใช้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มเพลงสำหรับรำผี หรือรำสามภาค ประกอบไปด้วย

1. เพลงเชิญผี
2. เพลงสำหรับการรำภาคที่ 1 ได้แก่ เพลงสำหรับจับเหล้า เพลงสำหรับจับต้นมะยมและเพลงเร็ว
3. เพลงสำหรับการรำภาคที่ 2 ได้แก่ เพลงนกขมิ้น เพลงเร็ว เพลงเชิญผีดื่มเหล้า

4. เพลงสำหรับการรำภาคที่ 3 ได้แก่ เพลงนกขมิ้น เพลงเร็ว เพลงจับดาบ

เพลงกลุ่มนี้ เป็นเพลงที่หม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุลได้รับการถ่ายทอดทำนองหลักมาจากครูจิตร (ไม่ทราบนามสกุล) บ้านปากเกร็ด และได้รับการถ่ายทอด

มือตะโพนมอญจากปูเมื่อยะ บ้านปทุมธานี บิดาของครูประสงค์ พิณฑาทย เป็นเชื้อสายมอญ ซึ่งได้เรียนดนตรีมอญมาจากปู่คงพินและย่าโล่ ตั้งแต่รัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพลงกลุ่มนี้ ใช้บันไดเสียง 2 บันไดเสียง คือบันไดเสียง โด กลุ่มเสียงปัญจมูล (ด ร ม ช ล) และ บันไดเสียงซอล กลุ่มเสียง ปัญจมูล (ช ล ท ร ม) หน้าทับประกอบด้วย หน้าทับเชิญผี หน้าทับเพลงเร็วและ หน้าทับเฉพาะ วิธีการและโอกาสในการใช้เพลงชุดนี้ คือประกอบการรำผี ซึ่งเป็น พิธีกรรมทางครอบครัวของชาวมอญ ซึ่งกระทำพิธีนี้เมื่อมีเหตุจำเป็น เช่น การแก้บน คนในครอบครัวเจ็บป่วย ลูกหลานหายสาบสูญ เมื่อบนบานสำเร็จก็จะมีการจัดรำผี ขึ้น เพลงชุดนี้มีความสำคัญในเรื่องของมือฆ้อง และวิธีการใช้ ผู้บรรเลงจะต้องดูท่า ของผู้ที่ประกอบพิธีกรรมซึ่งจะรำและยกอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เหล้า ดาบ ใบมะยม ซึ่งมีเพลงเฉพาะสำหรับประกอบกริยาของผู้รำรำ

กลุ่มที่ 2 กลุ่มเพลงมอญรำ ทางปากเกร็ด ประกอบด้วย

- | | |
|-----------------------------|------------------------------|
| 1. เพลงเร็ว | 3. เพลงที่ 1 ฮาลุยสะกะ |
| 2. เพลงที่ 2 สะบะทาน 1 | 4. เพลงที่ 3 สะบะทาน 2 |
| 5. เพลงที่ 4 สะบะทาน 3 | 6. เพลงที่ 5 เปริงย่างเปราะ |
| 7. เพลงที่ 6 สะบะทาน 4 | 8. เพลงที่ 7 อะโมตะตา |
| 9. เพลงที่ 8 โป้ดมุน | 10. เพลงที่ 9 สะมาย (ขนมจีน) |
| 11. เพลงที่ 10 กะเรียงแดง | 12. เพลงที่ 11 ปรงเปรอะละ |
| 13. เพลงที่ 12 ปรงเปรอะเร็น | 14. เพลงมอญรำกราบพระ |

เพลงกลุ่มนี้ เป็นเพลงที่หม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุลได้รับการถ่ายทอดมาจากหลายบ้าน ซึ่งแต่ละบ้านมีความแตกต่างกันออกไป เช่น บ้านสามโคก (บ้านปทุมฯ) มีท่ารำ 13 ท่า บ้านปากเกร็ดมี 12 ท่า บ้านพระประแดงรำ 10 ท่า ในการวิจัยครั้งนี้ครูทัศนัย พิณฑาทยขอยกตัวอย่างบ้านปากเกร็ด 12 ท่าที่ได้รับ ถ่ายทอดจากครูจิตร และขอสงวนทางบ้านปทุมและบ้านพระประแดงไว้เผยแพร่ใน โอกาสต่อไป เพลงกลุ่มนี้ใช้บันไดเสียง 3 บันไดเสียง คือบันไดเสียง โด กลุ่มเสียง ปัญจมูล (ด ร ม ช ล) และ บันไดเสียงที่ กลุ่มเสียงปัญจมูล (ท ด ร ฟ ช) บันไดเสียง ฟา กลุ่มเสียงปัญจมูล (ฟ ช ล ด ร) หน้าทับประกอบด้วย หน้าทับประจำ หน้าทับ เพลงเร็วและหน้าทับเฉพาะ วิธีการ และโอกาสในการใช้เพลงชุดนี้ แต่เดิมนั้นใช้ได้ทั้ง งานมงคลและงานอวมงคล แต่ปัจจุบันนิยมใช้เพียงงานอวมงคลเท่านั้น เพลงชุดนี้

ภาษามอญเรียกว่า “ปัวเปียเป็น” แปลว่า การรำตามจังหวะตะโพน ซึ่งครูทัศนัย พิณฑพathy ใช้ศัพท์เฉพาะว่า “ทัง” หมายถึงเมื่อผู้บรรเลงสังเกตเห็นการทังจังหวะของคนรำ จะต้องบรรเลงให้สอดคล้อง ตะโพนจะมีการคลุก มีการแกมจังหวะ จากจังหวะขวางเป็นจังหวะปกติ ซึ่งผู้บรรเลงต้องมีประสบการณ์และรู้ทำรำเป็นอย่างดี

กลุ่มที่ 3 กลุ่มเพลงสำหรับการประโคมและเพลงพิธีกรรม ประกอบไปด้วย

1. เพลงประจำวัด
2. เพลงประจำบ้าน ทางปกติ
3. เพลงประจำบ้านเสียงล่าง
4. เพลงยกศพ ทางปากลัด
5. เพลงพระฉันทมอญ

เพลงกลุ่มนี้ เป็นเพลงที่หม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุลได้รับการถ่ายทอดมาจากหลายบ้าน ซึ่งแต่ละบ้านมีความแตกต่างกันออกไป ในการวิจัยครั้งนี้ครูทัศนัย พิณฑพathy ได้ถ่ายทอดทางบ้านปากลัด ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากตาเอี่ยม ตายอน (ไม่ทราบนามสกุล) และบ้านปากเกร็ด ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากน้ำจิตร และมีทางที่หม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุลตกแต่งมือเพิ่มขึ้น มีความยาก มีชั้นเชิงและไพเราะน่าฟังขึ้น เพลงกลุ่มนี้ ใช้บันไดเสียง 4 บันไดเสียง คือบันไดเสียง โด กลุ่มเสียงปัญญามูล (ด ร ม ซ ล) บันไดเสียงซอล กลุ่มเสียงปัญญามูล (ซ ล ท ร ม) บันไดเสียงฟา กลุ่มเสียงปัญญามูล (ฟ ซ ล ด ร) และบันไดเสียงที กลุ่มเสียงปัญญามูล (ท ด ร ฟ ซ) หน้าทับประกอบด้วย หน้าทับประจำ และหน้าทับเฉพาะ วิธีการ และโอกาสในการใช้เพลงชุดนี้ นิยมใช้ในงานอวมงคล ในอดีตนั้นต้องบรรเลงตั้งแต่ แห่ศพมาจากป่าช้า ตั้งศพ สวดศพ เวียนศพ เก็บศพ ทำบุญ ถวายภัตตาหาร จนถึงเผาศพ บทเพลงในกลุ่มนี้จึงมุ่งไปในทางประกอบวิชาชีวะ

กลุ่มที่ 4 กลุ่มเพลงบรรเลง ประกอบไปด้วย

1. เพลงย่ำคำ
2. เพลงพม่าใหญ่ และเพลงเร็วพม่าใหญ่
3. เพลงพม่าเล็ก และเพลงเรียวกะลุ่ม
4. เพลงมอญสำออย เสียงล่าง
5. เพลงยกกะลุ่ม เสียงปกติ
6. เพลงยกกะลุ่ม เสียงกะลอน
7. เพลงตับมอญกระ (9 เพลง)

เพลงกลุ่มนี้ เป็นเพลงที่หม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุลได้รับการถ่ายทอดมาจากหลายบ้าน ซึ่งแต่ละบ้านมีความแตกต่างกันออกไป ในการวิจัยครั้งนี้ครูทัศนัย

พิณพาทย์ได้ถ่ายทอดทางบ้านปากลัด ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากตาเอี่ยม ตายอน (ไม่ทราบนามสกุล) และบ้านปากเกร็ด ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากน้ำจิตร และมีทางที่ หม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุลตกแต่มือเพิ่มขึ้น มีความยาก มีชั้นเชิงและไพเราะน่าฟัง ขึ้น เพลงกลุ่มนี้ ใช้บันไดเสียง 4 บันไดเสียง คือบันไดเสียง โด กลุ่มเสียงปัญญามูล (ด ร ม ซ ล) บันไดเสียงซอล กลุ่มเสียงปัญญามูล (ซ ล ท ร ม) บันไดเสียงฟา กลุ่มเสียงปัญญามูล (ฟ ซ ล ด ร) และบันไดเสียงที่ กลุ่มเสียงปัญญามูล (ท ด ร ฟ ซ) หน้าทับ ประกอบด้วย หน้าทับเพลงเร็ว และหน้าทับเฉพาะ วิธีการ และโอกาสในการใช้เพลง ชุดนี้ นิยมใช้ในงานอวมงคล บรรเลงเพื่อรอเวลา หรือบรรเลงเพื่ออยู่เป็นเพื่อนกับศพ ตามธรรมเนียมปฏิบัติของคนบางพื้นที่

กลุ่มที่ 5 เพลงสำหรับการแสดง ประกอบไปด้วย เพลงฟ้อนม่านม้วยเซียงตา (4 ตัว)

เพลงนี้ เป็นเพลงที่ หม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุลตกแต่มือเพิ่มขึ้น มีความยาก มีชั้นเชิงและไพเราะน่าฟังขึ้น รวมถึงครูทัศนัย พิณพาทย์ได้เพิ่มบางมือ เข้าไปให้มีความสอดคล้องกับมือเดิม และเป็นรหัสยะซ่อนไว้ ให้ทราบว่าผู้ที่ตีมือนี้นี้ได้ คือผู้ที่ผ่านการเรียนในสายสำนักเดียวกัน โดยเพลงนี้ ใช้บันไดเสียง 5 บันไดเสียง คือ บันไดเสียง โด กลุ่มเสียงปัญญามูล (ด ร ม ซ ล) บันไดเสียงซอล กลุ่มเสียงปัญญามูล (ซ ล ท ร ม) บันไดเสียงฟา กลุ่มเสียงปัญญามูล (ฟ ซ ล ด ร) บันไดเสียงที่ กลุ่มเสียงปัญญามูล (ท ด ร ฟ ซ) และบันไดเสียงเร กลุ่มเสียงปัญญามูล (ร ม ฟ ล ท) หน้าทับ ประกอบด้วย หน้าทับเพลงเร็ว และหน้าทับเฉพาะ วิธีการ และโอกาสในการใช้เพลง ชุดนี้ นิยมใช้ประกอบการแสดงฟ้อนม่านม้วยเซียงตา ซึ่งมีการขับร้องประกอบด้วย

การถ่ายทอดบทเพลงของครูทัศนัย พิณพาทย์



ภาพที่ 1 ผู้วิจัยขณะรับการถ่ายทอดบทเพลงมอญ

วิธีการถ่ายทอด

ครูทัศนัย พิณพาทย์ ถ่ายทอดบทเพลงมอญ สำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล โดยใช้รูปแบบการสอนแบบมุขปาฐะ เป็นหลัก ไม่มีการใช้โน้ตในการสอน ผู้สอนจะตีให้ดู แล้วให้ผู้เรียนทำตาม ผู้เรียนจะต้องสังเกต จดจำ เรียบเรียงและบรรเลงให้ได้ การสอนวิธีนี้ผู้สอนจะมีการเล่าเรื่อง สอดแทรกเรื่องราวชีวิต คุณธรรม จริยธรรม เมื่อผู้เรียนเริ่มจำบทเพลงได้ซำลง หรือเริ่มเหนื่อยล้า ผู้สอนจะเริ่มซักชวน พูดคุยให้ผู้เรียนผ่อนคลาย เมื่อต่อเพลงจบท่อน หรือจบเพลงแล้วจะมีเวลาให้ผู้เรียน นั่งท่องเพลง โดยผู้สอนเป็นผู้ตรวจสอบมือ สำเนียงเสียง รวมถึงแนะนำเรื่องการใช้ น้ำหนักมือ หนัก เบา กด ยก ใช้ข้อ ใช้แขน ใช้ไหล่ เป็นต้น

นอกจากนี้ครูทัศนัย พิณพาทย์ ยังมีวิธีการสอนอื่น ๆ ที่ปรากฏอยู่ด้วยเช่น การสอนแบบสาธิต (Demonstration Method) โดยยกมือฆ้องมอญมือต่าง ๆ สาธิต รวมถึงวิเคราะห์ เปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของการใช้มือแต่ละมือ

การสอนเชิงพุทธแบบอุปมาอุปมัย ใช้เมื่อผู้เรียนเริ่มสับสนในวรรคเพลง หรือการอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่ยากต่อความเข้าใจ ก็จะใช้การยกตัวอย่าง สิ่ง que ผู้เรียน เห็นในชีวิตประจำวัน หรือธรรมะมาเป็นตัวอย่างอุปมาอุปมัย ให้ผู้เรียนเข้าใจ มโนทัศน์ได้ง่ายขึ้น

การสอนแบบเน้นทักษะการคิดที่ซับซ้อน (Higher Order Thinking Skills) ในการเรียนการสอนเมื่อถึงมือฆ้องที่มีอัตลักษณ์เข้าแบบ (Stock Character) ซึ่ง ผู้เรียนสามารถบรรเลงได้อยู่แล้ว ผู้สอนจะตั้งคำถามให้ผู้เรียนได้มองเห็นสาระัตถะ ทำนอง ซึ่งเป็นพื้นฐานสู่การวิเคราะห์และประพันธ์เพลง เช่น การตั้งคำถามว่าหาก มือนี้เป็นมือเพลงไทยคือมือใด มือนี้เป็นเท่าเพลงหรือไม่ มือนี้กลอนระนาดจะเป็น อย่างไร มือนี้สามารถหาเมื่อใดมาทดได้ เพลงนี้หากเทียบลูกตกของเพลงแล้วใกล้เคียง กับเพลงใด เป็นต้น ผู้สอนจะให้ผู้เรียนคิดก่อน บางครั้งให้คิดเป็นเวลาหลายอาทิตย์ จนผู้เรียนจนปัญญาแล้วจึงมีการเฉลย ชี้แนะให้เห็นในจุดต่าง ๆ

ขั้นตอนการถ่ายทอด

ครูทัศนัย พิณพาทย์ มีขั้นตอนในการถ่ายทอด คือ เริ่มต้นด้วยการพูดคุย ก่อน จากนั้นจึงเริ่มต่อเพลง โดยในการต่อเพลงนั้นจะตีให้ทีละวรรค ทีละมือ ให้ ผู้เรียนติดตาม เมื่อครบประโยคแล้วก็วนท่อนไปเรื่อย ๆ เมื่อผู้เรียนตีได้แม่นแล้วจึงต่อ ประโยคต่อไป จนจบเพลง หากเพลงใดที่มีสังคีตลักษณ์เช่น ซ้ำหัว ซ้ำท้าย ผู้สอน ก็จะหยุดอธิบายก่อนแล้วจึงต่อเพลงต่อไป ในขั้นตอนต่อเพลงนี้เมื่อผู้สอนต่อเพลง

ก็จะมีคำบอก เช่น คู่บน คู่ล่าง ซ้ายอยู่ที่เดิม เดินมือขวา ระวัง แยก เหมือนเดิม เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดประโยคของเพลงต่อไปได้ เมื่อต่อเพลงจบแล้วจะปล่อยให้ผู้เรียนท่องเพลง โดยผู้สอนนั่งควบคุมอยู่ด้วย หรือบางครั้งก็จะออกไปฟังไกล ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีสมาธิ ในช่วงสุดท้ายของการเรียนผู้สอนจะมีการทดสอบ เช่น การบรรเลงไปพร้อมกัน ให้เป็นเสียงเดียวกัน สัดส่วนเดียวกัน หากมีเสียงที่มีความปลั่งจำเพาะลอดออกมาจะให้แก้ไข จึงบรรเลงวรรคต่อไป หรือผู้สอนจะบรรเลงทางระนาดโดยให้ผู้เรียนยืนทางซ้องไว้

สำหรับบทเพลงที่จะถ่ายทอดมีลำดับ ยากง่ายแตกต่างกัน แต่ในสำนักของหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุลจะเริ่มด้วยบทเพลงประจำวัดก่อนเป็นเพลงแรก ซึ่งเป็นเพลงที่มีมียาก เพื่อฝึกมือให้ผู้เรียนรู้จักลูกหลุม ทำให้ผู้เรียนคุ้นชินกับมือซ้องมอญ ซึ่งมีความแตกต่างจากมือซ้องไทย จากนั้นจึงเรียนเพลงที่เอาไว้อประกอบวิชาชีวก่อน แล้วจึงเรียนเพลงของสำนักเช่น กลุ่มเพลงรำผี กลุ่มเพลงรำมอญเป็นลำดับสุดท้ายซึ่งเพลงทั้งสองกลุ่มนี้ถือเป็นเพลงที่เป็นเอกลักษณ์ของสำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล

บรรยากาศการถ่ายทอด

บรรยากาศในการถ่ายทอดเป็นบรรยากาศที่ไม่ตึงเครียด โดยครูทัศนัย พิณพาทย์ จะแทนคำเรียกตนเองว่า “ป้า” หรือ “พ่อ” และแทนผู้เรียนด้วยคำว่า “ลูก” หรือ ชื่อของลูกศิษย์ เช่น “ไอ้ต” บางครั้งใช้คำว่า “เจ้า” เมื่อใช้วิธีการสอนแบบอุปมาอุปมัย จะไม่ใช่คำว่า คุณ เธอ เอ็ง มึง นักเรียน นักศึกษา เลย ทำให้บรรยากาศในการเรียนมีความรู้สึกเหมือนการต่อเพลงกับผู้ใหญ่ที่เคารพ เมื่อมีการบรรเลงผิดบ่อยครั้ง ผู้สอนจะปล่อยมุขตลก เพื่อให้ผู้เรียนที่กำลังตึงเครียดนั้นผ่อนคลาย และเมื่อผู้เรียนมีอาการเกร็งมือ เกร็งไหล่ จะมีการแซวผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกตัวและแก้ไขในกลัมนั้นโดยผู้เรียนไม่รู้สึกว่าตำหนิ ทั้งนี้ผู้สอนยังมีการใช้จิตวิทยาการเสริมแรงบวก เช่น ใช้คำชม ใช้การยิ้ม ใช้การให้กำลังใจแก่ผู้เรียนเป็นระยะ ๆ

การวัดและประเมินผล

ครูทัศนัย พิณพาทย์ ใช้การวัดและประเมินผลโดยการทดสอบ ให้ผู้เรียนบรรเลงและผู้สอนบรรเลงไปพร้อมกัน หรือบางครั้งผู้สอนบรรเลงทางระนาดเอก ทางระนาดทุ้ม เพื่อทดสอบความแม่นยำของผู้บรรเลง ทั้งนี้ การทดสอบอีกประการหนึ่งของครูทัศนัย พิณพาทย์คือ การนำบทเพลงไปใช้ในงานจริง ครูทัศนัย พิณพาทย์จะไม่บอกก่อนว่างานที่จะไป จะบรรเลงเพลงใด แต่เมื่อต่อเพลงใดไปแล้ว

เพลงเหล่านั้นจะต้องมีความแม่นยำอยู่เสมอ เมื่อขึ้นเพลงมาในการบรรเลงรอบแรก ครูทัศนัย พินพาทยจะบรรเลงทางระนาดแบบกอดเนื้อซ้อง หรือบอกทางซ้อง เมื่อบรรเลงกลับต้นครูทัศนัย จะมีการแปรทำนองในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งบางบทเพลงหากครูทัศนัยเห็นว่าผู้เรียนแม่นยำแล้ว อาจจะปล่อยให้ผู้เรียนฝึกต้นทำนอง โดยให้บรรเลงเดี่ยวในเพลง ซึ่งหากผู้เรียนสามารถทำได้ในขณะนั้นก็ถือว่าผ่านการทดสอบ

การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

ครูทัศนัย พินพาทย จะมีการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมอยู่เสมอ โดยเฉพาะเรื่องของความกตัญญูทวดเวทิต่อผู้มีพระคุณ ทุกครั้งที่จะมีการต่อเพลงสำคัญเช่น เพลงรำผี เพลงรำมอญ ครูทัศนัยจะมีการตั้งเครื่องสังเวท อันประกอบไปด้วย ดอกไม้ รูป เทียน เหล้าขาว กล้วย มะพร้าวอ่อน เงินก้านล 6 บาท เพื่อทำการไหว้ครูและบอกกล่าวต่อหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล อยู่เสมอ รวมถึงจะปฏิบัติตามปฏิบัติที่หม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุลได้ปฏิบัติเสมอมา เช่น เมื่อต่อเพลงสำคัญ จะเล่าถึงวัตรปฏิบัติในการทำบุญ การสวดมนต์ การครองตนเป็นนักดนตรีที่ดี รวมถึงการสวมใส่เสื้อแบบมอญเมื่อต้องต่อเพลงสำคัญ ซึ่งทำให้ผู้เรียนจะต้องรู้ซึ่งถึงจิตวิญญาณความเป็นคนมอญ และจะอธิบายถึงต้นรากแห่งวิชาความรู้ที่มาจากบรรพบุรุษ ครูบาอาจารย์ของท่านที่เป็นชาวมอญ ผู้เรียนจะต้องยอมรับ นับถือ ศรัทธาและให้เกียรติในความเป็นมอญ จึงจะบรรเลงเพลงมอญได้อย่างไพเราะ

เอกลักษณ์ในการถ่ายทอดบทเพลงมอญ

จากการวิจัยพบว่าสำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล ผู้วิจัยสามารถแบ่งเอกลักษณ์ของการถ่ายทอดในสำนักนี้เป็นสองส่วน คือ 1 รูปแบบถ่ายทอดเอกลักษณ์ด้านมือซ้อง ซึ่งเป็นมือซ้องที่ได้รับถ่ายทอดมาจากหลายบ้าน รวมถึงมือซ้องที่มีการสังเคราะห์และสร้างสรรค์ขึ้นภายหลัง ทำให้มีรูปแบบในการสอนแตกต่างกันเนื่องจากใช้วิธีการที่ต่างกัน 2. เอกลักษณ์การถ่ายทอดของสำนัก ที่มุ่งเน้นจิตใจ นำฝีมือ เน้นความกตัญญูต่อครูบาอาจารย์ และมอบวิชาแก่ลูกศิษย์ที่พร้อมด้วยวิญญู คุณวุฒิ มีความกตัญญูก่อน ลูกศิษย์ที่มีฝีมือเพียงอย่างเดียว 3. เอกลักษณ์การถ่ายทอดของครูทัศนัย พินพาทย มีการถ่ายทอดแบบ “พ่อสอนลูก” ซึ่งเป็นบรรยากาศที่ทำให้ผู้เรียนไม่มีความตึงเครียด และรู้สึกได้รับความเมตตา ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก เคารพ ศรัทธาต่อผู้สอน ส่งผลต่อความรักศรัทธาต่อสำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล และความรัก ศรัทธาต่อดนตรีมอญ

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เป็นผลงานการบันทึกภาพ เสียง และโน้ตทำนองหลักเพลงมอญ สำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล กรณีศึกษา ครูทัศนัย พิณฑพาทย์ โดยบันทึกเพลง 5 กลุ่ม ดังนี้

เพลงกลุ่มที่ 1 กลุ่มเพลงสำหรับรำผี หรือรำสามภาค จำนวน 4 เพลง รวม 8 ไฟล์

เพลงกลุ่มที่ 2 กลุ่มเพลงมอญรำ จำนวน 14 เพลง รวม 14 ไฟล์

เพลงกลุ่มที่ 3 กลุ่มเพลงสำหรับการประโคมและเพลงพิธีกรรม จำนวน 5 เพลงรวม 8 ไฟล์

เพลงกลุ่มที่ 4 กลุ่มเพลงบรรเลง จำนวน 7 เพลง รวม 23 ไฟล์

เพลงกลุ่มที่ 5 เพลงสำหรับการแสดง จำนวน 1 เพลง รวม 11 ไฟล์

สรุปผลการบันทึกโน้ตเพลงเพลงทั้งหมด 31 เพลง ไฟล์บันทึกภาพและเสียง จำนวน 64 ไฟล์

การอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการถ่ายทอดบทเพลงมอญ สำนักหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล กรณีศึกษา ครูทัศนัย พิณฑพาทย์ ในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้สังเกต และได้อธิบายปรากฏการณ์การถ่ายทอดในเชิงวิชาการ ซึ่งเป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่าดนตรีไทย ดนตรีมอญ หรือดนตรีในภูมิภาคอุษาคเนย์นั้น มักเป็นวัฒนธรรมแบบมุขปาฐะ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสมเกียรติ หอมยก (2546) เมื่อมองโดยภาพรวมแล้วอาจจะเห็นว่ามีอะไร เพราะเป็นสิ่งที่ทราบกันอยู่แล้วว่าวัฒนธรรมมุขปาฐะนั้น มีกระบวนการอย่างไร แต่เมื่อได้สังเกต ได้มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดอย่างมีวัตถุประสงค์ โดยผู้วิจัยเป็นคนในวัฒนธรรม คือเป็นลูกศิษย์ของครูทัศนัย พิณฑพาทย์ อยู่แล้ว แต่ในครั้งนี้จะต้องกระทำในฐานะคนนอกวัฒนธรรมที่จะต้องเข้ามาขอเป็นคนในวัฒนธรรม เพื่อมาเก็บข้อมูลในการวิจัย การสอบถามบทกวีวิจัยในครั้งนี้ จึงมีความยากลำบากและจะต้องตัดอคติจากงานวิจัยเพื่อผลการวิจัยที่มีความเที่ยงตรง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้เห็นมุมมอง และวิธีการสอนในดนตรีไทย ที่มีประโยชน์ และได้รับรู้ ได้เรียนรู้วัฒนธรรม ผ่านการเรียนดนตรี

ทั้งนี้ยังมีความแตกต่างในการถ่ายทอดระหว่างการถ่ายทอดบทเพลงที่มีกลวิธีในเชิงการบรรเลงปีพาทย์ กลวิธีการบรรเลงมโหรี ซึ่งมีขั้นตอนในการถ่ายทอดที่มีรายละเอียดของการอธิบายแตกต่างกัน เช่น การตีมือฆ้อง แนวเพลง การอธิบาย สังคีตลักษณ์ การใช้กล้านเนื้อ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยพบว่า ครูทัศนัย พิณพาทย์ยังมีบทเพลงอื่น ๆ ซึ่งน่าจะมีรายละเอียดวิธีการในการถ่ายทอดที่แตกต่างจากบทเพลงมอญ เช่น การถ่ายทอดเพลงเรื่อง สำนักดุริยประณีต การถ่ายทอดเพลงหน้าพาทย์ สำนักหม่อมหลวงสุรวัช สวัสดิกุล การถ่ายทอดเพลงตับเรื่องสำหรับปีพาทย์มอญ การถ่ายทอดเพลงละครดึกดำบรรพ์ สำนักพระยาเสนาะดุริยางค์ และการถ่ายทอดเพลง ละครร้องสำนักดุริยประณีต

บรรณานุกรม

- ณรงค์ฤทธิ์ คงปิ่น. (2539). **การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของปีพาทย์มอญ**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาดุริยางคศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดิณณภพ ถนอมธรรม. (2563). **เพลงมอญบ้านจรรย์นาฏย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนาธิป เผ่าพันธ์. (2549). **ระเบียบวิธีการบรรเลงเพลงพระฉันทมอญ**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราโมทย์ ด่านประดิษฐ์. (2543). **ลักษณะเฉพาะของเพลงประจำในวงปีพาทย์มอญ**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีมหาวิทยาลัยมหิดล.
- พีระพล ปลิวมา. (2562). **ระเบียบวิธีการบรรเลงวงปีพาทย์มอญ คณะพาทยโกศลในงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนตรี ตราโมท. (2525). **ศิลปวัฒนธรรมไทย เล่มที่ 7 นาฏดุริยางคศิลป์ไทยกรุงรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ราชบัณฑิตยสภา. (2560). **สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ ฉบับราชบัณฑิตยสภา**. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

- รังสรรค์ บัวทอง. (2547). **วัฒนธรรมการสืบทอดวงปี่พาทย์มอญ ในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วีระ พันธุ์เสือ. (2558). **ปี่พาทย์มอญ**. กรุงเทพฯ: ศรีเสนอการพิมพ์.
- สมเกียรติ หอมยก. (2546). **วงดนตรีเจริญ : ปี่พาทย์มอญของจังหวัดปทุมธานี**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมโรจน์ สวัสดิกุล, ท่านผู้หญิง. (2542). ประวัติของหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล(ตุ). ใน **อาลัยรักหม่อมตู่ ครูเพลงมอญ**. (หน้า 5). หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล. ม.ป.ท.
- สุจินต์ ศรีนเรศวร และข้าคม พรประสิทธิ์. (2559). วิเคราะห์ลักษณะของเพลงมอญเกาะเกร็ดในวงปี่พาทย์มอญ คณะแหยมศิลป์. **วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 3(1), 141-153.
- สุริย ภาคสุชล. (2550). **ปี่พาทย์มอญตระกูลดนตรีเสนาะ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาดนตรีชาติพันธุ์วิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรักษ์ สวัสดิกุล, หม่อมหลวง. (2542). มอญรำ. ใน **อาลัยรักหม่อมตู่ ครูเพลงมอญ**. (หน้า 40). หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพหม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล. ม.ป.ท.
- สุวิวัฒน์ ธิติวัฒนารัตน์. (2552). ศึกษาบทบาท สถานภาพ และกิจกรรมของดนตรีปี่พาทย์มอญ ในสังคมและวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานี. **วารสารดนตรีรังสิต**. 5(2), 40-50.